

Lissabontraktaten og Den Europæiske Unions Domstol

Lissabontraktaten, som blev undertegnet af de 27 stats- og regeringschefer for Unionens medlemsstater den 13. december 2007, træder i kraft den 1. december 2009. Traktaten ændrer de to grundlæggende traktater, nemlig traktaten om Den Europæiske Union (TEU) og traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab. Sidstnævnte betegnes fremover »traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde« (TEUF) ¹.

Lissabontraktaten ændrer Den Europæiske Unions Domstols opbygning og kompetence.

A. Ændringer vedrørende institutionens opbygning og medlemmernes udnævnelse

Den Europæiske Union erstatter Det Europæiske Fællesskab og får nu status som juridisk person. Med Lissabontraktaten forsvinder søjlestrukturen, og EU får en ny institutionel ramme. Ligesom visse af de øvrige institutioner skifter betegnelse, får Unionens domstolsordning samlet navnet Den Europæiske Unions Domstol ², som omfatter tre retsinstanter: **Domstolen, Retten og EU-Personaleretten**.

Hvad angår oprettelsen af **specialretter** gentager Lissabontraktaten de eksisterende bestemmelser, men indeholder visse ændringer med hensyn til fremgangsmåden for disse retters oprettelse, der herefter skal ske i henhold til den almindelige lovgivningsprocedure (dvs. den fælles beslutningsprocedure med kvalificeret flertal) og ikke længere med enstemmighed som tidligere.

Det fremgår af Lissabontraktaten, at en anmodning om ændring af statuten for Den Europæiske Unions Domstol ³ forstås som et »udkast til lovgivningsmæssig retsakt« ⁴ og skal undergives den almindelige lovgivningsprocedure. Derimod er bestemmelserne om dommerne og generaladvokaterne samt Domstolens sprogordning fortsat undergivet reglen om enstemmighed.

Hvad angår **udnævnelsen af institutionens medlemmer** gentager Lissabontraktaten de eksisterende bestemmelser, således at dommerne fortsat udnævnes af medlemsstaternes regeringer ved fælles overenskomst for et tidsrum af seks år, men fremover først efter høring af et udvalg, der skal afgive udtalelse om kandidaternes kvalifikationer til at udøve embederne som dommer og generaladvokat ved Domstolen og Retten. Dette udvalg skal bestå af syv personer, der er valgt blandt tidligere medlemmer af de to retsinstanter, medlemmer af de højeste nationale retter og jurister, hvis faglige kvalifikationer er almindeligt anerkendt, heraf én foreslået af Europa-Parlamentet. Rådet vedtager på initiativ af Domstolens præsident en afgørelse om reglerne for dette udvalgs funktionsmåde og om udpegelse af dets medlemmer.

¹ Alene Det Europæiske Atomenergifællesskab eller »Euratom« opretholdes (protokol nr. 1 om ændring af de protokoller, der er knyttet som bilag til traktaten om Den Europæiske Union, traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab og/eller traktaten om oprettelse af Det Europæiske Atomenergifællesskab).

² Artikel 19 TEU.

³ Statuten for Den Europæiske Unions Domstol findes i protokol nr. 3.

⁴ Protokol nr. 2 om anvendelse af nærhedsprincippet og proportionalitetsprincippet.

En erklæring fastsætter, at det er muligt at øge antallet af generaladvokater fra 8 til 11 efter anmodning fra Domstolen⁵.

B. Ændringer vedrørende Den Europæiske Unions Domstols kompetence

Områder

Den søjlestruktur, som blev indført ved Maastrichttraktaten, forsvinder. Herefter har Den Europæiske Unions Domstol kompetence på de områder, der er omfattet af **EU-retten**, medmindre traktaterne bestemmer andet⁶.

Domstolen får således en generel præjudiciel kompetence på **området med frihed, sikkerhed og retfærdighed**, da søjlerne forsvinder, og fordi Lissabontraktaten ophæver artikel 35 EU og 68 EF, som fastsatte begrænsninger for Domstolens kompetence.

For det første bliver Domstolens kompetence til at træffe præjudiciel afgørelse på området for politisamarbejde og retligt samarbejde i kriminalsager⁷ obligatorisk og er ikke længere betinget af, at hver enkelt medlemsstat har afgivet en erklæring om anerkendelse af denne kompetence, som angiver de nationale retter, der kan forelægge Domstolen spørgsmål. Med Lissabontraktaten indlemmes det politimæssige og strafferetlige område i den generelle EU-ret, og alle retter kan indbringe sager for Domstolen. Overgangsbestemmelser fastsætter imidlertid, at denne fulde kompetence først finder anvendelse fem år efter Lissabontraktatens ikrafttrædelse⁸.

For det andet kan Domstolen nu behandle sager om visum, asyl, indvandring og andre politikker i forbindelse med den frie bevægelighed for personer⁹ (bl.a. samarbejde om civile retlige spørgsmål, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser), der indbringes af alle nationale retter – og ikke blot af de højeste retter – og Domstolen er fremover kompetent til at udtale sig om foranstaltninger af hensyn til lov og orden, der træffes inden for rammerne af grænseoverskridende kontroller. Domstolen råder dermed over en generel retlig kompetence på dette område, så snart Lissabontraktaten træder i kraft.

Desuden får **Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder**¹⁰ samme juridiske værdi som traktaterne¹¹. Chartret indgår i den »samling af tekster af forfatningsmæssig karakter«, som Domstolen kan udtale sig om. Imidlertid kan chartret ikke anvendes over for Det Forenede Kongerige og Polen, der er omfattet af en undtagelse¹², hvoraf følger at chartret ikke giver øget kompetence til Domstolen eller til nogen domstol i disse to medlemsstater til at træffe afgørelse om, at love og administrative bestemmelser, praksis eller foranstaltninger er i modstrid med de grundlæggende rettigheder eller principper, som chartret bekræfter. I øvrigt er stats- og

⁵ Erklæring nr. 38 ad artikel 252 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde vedrørende antallet af generaladvokater i Domstolen.

⁶ Artikel 19 TEU.

⁷ Tidligere afsnit VI i EU-traktaten.

⁸ Artikel 10 i protokol nr. 36 om overgangsbestemmelser. Det er som overgangsforanstaltning fastsat, at Domstolens beføjelser forbliver de samme med hensyn til retsakter på området politisamarbejde og retligt samarbejde i straffesager, der er vedtaget inden Lissabontraktatens ikrafttrædelse. Denne overgangsforanstaltning ophører med at have virkning fem år efter datoen for Lissabontraktatens ikrafttrædelse.

⁹ Tidligere afsnit IV i EF-traktaten.

¹⁰ I øvrigt præciserer artikel 6, stk. 2, TEU, at »Unionen tiltræder den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder. Tiltrædelse af denne konvention ændrer ikke Unionens beføjelser som fastsat i traktaterne«. Protokol nr. 8 anfører, at tiltrædelsesaftalen navnlig skal præcisere »de nærmere bestemmelser for Unionens eventuelle deltagelse i den europæiske menneskerettighedskonventions kontrolinstanser [og] de mekanismer, der er nødvendige for at sikre, at sager indbragt af ikke-medlemsstater samt individuelle klager henføres korrekt til medlemsstaterne og/eller Unionen afhængigt af det enkelte tilfælde«. Tiltrædelsen »berører [hverken] Unionens kompetencer eller institutionernes beføjelser«.

¹¹ Artikel 6, stk. 1, TEU.

¹² Protokol nr. 30 om anvendelsen af Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder i Polen og i Det Forenede Kongerige, der er knyttet som bilag til TEUF.

regeringscheferne blevet enige om, at denne undtagelse i fremtiden også omfatter Den Tjekkiske Republik¹³.

Selv om søjlebegrebet forsvinder med Lissabontraktaten, er **den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik (FUSP)** i medfør af EU-traktatens afsnit V¹⁴ fortsat underlagt særlige regler og procedurer. Domstolen har således ingen kompetence¹⁵ til at kontrollere overholdelsen af disse bestemmelser eller retsakter vedtaget på grundlag heraf, dog med undtagelse af to tilfælde, idet 1) Domstolen har kompetence til at kontrollere afgrænsningen mellem Unionens kompetencer og FUSP, hvis gennemførelse ikke må berøre udøvelsen af Unionens kompetencer eller institutionernes beføjelser til at udøve Unionens enekompetencer eller delte kompetencer¹⁶, og 2) Domstolen har kompetence til at påkende annullationssøgsmål til prøvelse af afgørelser om restriktive foranstaltninger over for fysiske eller juridiske personer vedtaget af Rådet, f.eks. som led i bekæmpelse af terrorisme (indefrysning af midler)¹⁷.

Procedurer

Den præjudicielle forelæggelsesprocedure udvides til retsakter udstedt af Unionens organer, kontorer eller agenturer¹⁸, der bliver en del af EU-retten, således at Domstolen kan fortolke disse retsakter og kontrollere deres gyldighed efter anmodning fra de nationale retter, så disse f.eks. kan prøve, om deres nationale lovgivning er i overensstemmelse med EU-retten.

Lissabontraktaten indfører en bestemmelse, hvorefter Domstolen træffer afgørelse hurtigst muligt, hvis et præjudicielt spørgsmål rejses under en retssag ved en national ret, der vedrører en person, der er frihedsberøvet¹⁹. Der henvises herved i selve traktatteksten til den præjudicielle **hasteprocedure** (PHP), der trådte i kraft den 1. marts 2008, og som finder anvendelse inden for området med frihed, sikkerhed og retfærdighed ([pressemeldelse 12/08](#)).

Lissabontraktaten udvider Domstolens kontrol til **retsakter fra Det Europæiske Råd**, der med Lissabontraktaten fuldt ud anerkendes som en EU-institution. I henhold til de nye bestemmelser²⁰ kan Domstolen efter anmodning fra den berørte medlemsstat udtale sig om lovligheden af en retsakt vedtaget af Det Europæiske Råd eller Rådet, når det har konstateret, at der er en klar fare for, at en medlemsstat groft overtræder bestemte værdier²¹ (respekt for den menneskelige værdighed, respekt for menneskerettighederne mv.)²².

Endvidere har institutionen kompetence til at udtale sig om klager, der indbringes af Revisionsretten, af Den Europæiske Centralbank og fremover af Regionsudvalget med henblik på at bevare disses prærogativer.

Lissabontraktaten lemper søgsmålsbetingelserne for **søgsmål anlagt af private** (fysiske og juridiske personer) til prøvelse af afgørelser truffet af Unionens institutioner, organer, kontorer eller agenturer. Private kan indbringe klage med henblik på prøvelse af regelfastsættende retsakter, der berører vedkommende umiddelbart, og som ikke indeholder gennemførelsesforanstaltninger. Herefter skal private ikke længere godtgøre, at de er individuelt berørt af retsaksen²³.

Som led i kontrollen af nærhedsprincippet overholdelse kan en medlemsstat for Domstolen indbringe **annullationssøgsmål om lovgivningsmæssige retsakters overtrædelse af**

---

¹³ Formandskabets konklusioner fra Det Europæiske Råd den 29.-30. oktober 2009 anfører, at protokol nr. 30 finder anvendelse på Den Tjekkiske Republik (Doc 15265/09 CONCL 3).

¹⁴ Artikel 24 TEU.

¹⁵ Artikel 275 TEUF.

¹⁶ Artikel 40 TEU.

¹⁷ Artikel 275 TEUF.

¹⁸ Artikel 267 TEUF.

¹⁹ Idem.

²⁰ Artikel 269 TEUF.

²¹ Artikel 2 TEU.

²² Søgsmålet skal anlægges inden for en frist på en måned efter denne konstatering, og Domstolen skal træffe afgørelse inden for en måned fra den dato, hvor anmodningen fremsættes.

²³ Artikel 263 TEUF.

nærhedsprincippet på vegne af dens nationale parlament eller et af dets kamre. Søgsmålet skal formelt indbringes af en stats regering men kan også blot »overbringes« af regeringen, idet den reelle sagsøger er det nationale parlament eller et kammer i dette parlament²⁴. Tilsvarende kan Regionsudvalget anlægge sag om overtrædelse af dette princip, i det omfang der er tale om retsakter, hvis vedtagelse det skal høres om.

Lissabontraktaten fremskynder desuden ordningen med pålæggelse af **bøder** (fast beløb eller tvangsbøde) i tilfælde af manglende opfyldelse af en traktatbrudsdom²⁵. Den giver tillige Domstolen mulighed for allerede ved den første traktatbrudsdom at pålægge en bøde i tilfælde af, at medlemsstaten ikke har meddelt Kommissionen nationale gennemførelsesforanstaltninger til et direktiv²⁶.

Endelig kan Kommissionen efter en periode på fem år anlægge traktatbrudssøgsmål med hensyn til foranstaltninger vedrørende politisamarbejdet og det retlige samarbejde i straffesager, der er truffet inden Lissabontraktatens ikrafttrædelse²⁷.

Dette er et ikke-officielt dokument til mediernes brug og forpligter ikke Domstolen.

Kontakt i Presse- og Informationsafdelingen: Gitte Stadler ☎ (+352) 4303 3127

---

²⁴ Nærhedsprincippet er forankret i Maastrichttraktaten. EF-traktatens artikel 5 fastlægger princippet således: »På de områder, som ikke hører ind under dets enekompetence, handler Fællesskabet, i overensstemmelse med subsidiaritetsprincippet, kun hvis og i det omfang målene for den påtænkte handling ikke i tilstrækkelig grad kan opfyldes af medlemsstaterne og derfor, på grund af den påtænkte handlingens omfang eller virkninger, bedre kan gennemføres på fællesskabsplan«. Et andet princip tæt forbundet hermed er proportionalitetsprincippet, hvorefter »Fællesskabet [kun] handler i det omfang, det er nødvendigt for at nå denne traktats mål«.

²⁵ Artikel 260 TEUF.

²⁶ Artikel 260 TEUF.

²⁷ Det følger af protokol nr. 36, artikel 10, stk. 1, at sådanne søgsmål kan anlægges efter udløbet af fristen på fem år efter datoen for Lissabontraktatens ikrafttrædelse.